

Divadlo J. K. Tyla v Plzni – činoherní soubor
uvádí:

Pedro Calderón de la Barca **ŽIVOT JE SEN**

Překlad: **Vladimír Mikeš**

Režie a úprava: **Juraj Deák**

Scéna: **Ivo Žídek**

Kostýmy: **Jana Hauskrechtová**

Hudba: **Daniel Fikejz**

Dramaturgie: **Marie Caltová**

Pohybová spolupráce: **Karel Basák**

Obsazení:

Segismundo, princ: Jan Malěř

Basilo, polský král: Viktor Vrabec

Astolfo, vévoda litevský: Martin Stránský

Clotaldo, stařec: Zdeněk Mucha

Rosaura, dáma: Andrea Černá

Estrella, infantka: Klára Kovaříková

Clarín, sluha: Tomáš Stolařík

Šlechtic: Michal Štrich

Vůdce povstalců: Michal Štěrba

Premiéra 30. dubna 2011 ve Velkém divadle

Režisér Juraj Deák (* 1958)

Narodil v Bratislavě, ale většinu svého života prožil v Čechách. Po absolutoriu režie na pražské DAMU působil tři roky v Pardubicích a dva roky v Hradci Králové. V letech 1993–2004 vytvářel profil Národního divadla moravskoslezského v Ostravě. Jako šéf tady vytvořil kvalitní činoherní soubor a jako režisér řadu profilových inscenací (Král Lear, Hamlet, Jak se vám líbí, Zkrocení zlé ženy, Krvavá svatba, Kočičí hra, Můj boj). Během ostravské éry hostoval v Divadle na Vinohradech, Divadle Pod Palmovkou.

Byl jedním ze zakládajících členů divadla Na Fidlovačce a roku 2002 se stal uměleckým šéfem jeho činohry. V poslední době tady zaujal zejména inscenacemi Tří sester, Stvoření světa a Shapiry.

V televizi vytvořil kromě krátkometrážních dokumentů i celovečerní filmy (Svěrací kazajka, Dábelští klíče, Koncert, Cestující bez zavazadel, Byla láska, Noc démonů, Tajemství Templu, Cizí příběh). V televizi se zapsal do vědomí diváků jako režisér seriálu Ulice. Působí jako pedagog režie na pražské DAMU.

V plzeňském divadle režíroval **Královnu Margot** (2006) a **Zkrocení zlé ženy** (2008).
(mc)

Calderón de la Barca se narodil v posledním roce šestnáctého století, tedy v době, kdy jeho krajan Lope de Vega už sklízel ovace za své nejslavnější komedie a Angličan William Shakespeare dozrával do svého tvůrčího vrcholu. Divadlo v té době patřilo ke dni jako chléb a voda. Ale „zlatý věk“, jak období rozkvětu kultury ve Španělsku nazývali, pomalu překročil svůj zenit. Calderón začal psát v době, kdy lidé vystřízlivěli z opojení životem a začali se s úzkostí ptát po smyslu své existence.

Calderón de la Barca (1600-1681), pocházející z nevýznamného španělského šlechtického rodu, získal titul bakaláře kanonického práva, a i když církevní učení ovlivnilo jeho názory, jeho vlastní život měl často ke svatosti daleko. Předtím, než se stal církevním hodnostářem, pracoval ve službách předních šlechticů i královského dvora, organizoval divadelní slavnosti, projevil se jako válečník. Skandály byly spojené zejména s milostnými aférami, existencí nemanželského syna, přepadením ženského kláštera a dokonce s podezřením z účasti na vraždě. Ale celý život byl Calderón především básník, který si klade základní otázky o mezích lidského bytí a jeho smyslu v řádu světa - ať už je zpracovává vážnou nebo komediální formou.

Calderónovo dramatické dílo

V průběhu přibližně šedesáti let napsal 111 divadelních her pro profesionální divadlo, 73 alegorických náboženských her pro příležitostné události, 100 meziher, 70 předeher a nespočetně básní. Jeho životní zkušenosti jsou všestranné a jejich nepřebornost mu umožňuje rychle psát. Dalším důvodem plodnosti byly objednávky – krále, jednotlivých šlechticů, církve i města. Hrál se k církevním svátkům, svatbám, slavnostem i na objednávky profesionálních divadel v Madridu, Seville a Valencii. Lidé divadlo milovali.

V Calderónových hrách se snoubí zápletky s moralitou. Jde o přemýšlení nad tím, čím je doba „těhotná“; hrdinové jeho děl ožívají proto, aby dali tělo myšlenkám. Ptají se: „Co znamenám v nepřehlednosti světa? Mohu proti ní ve své chvíli něco učinit? Jsem zaměnitelný jako věci, jimiž jsem obklopen, anebo jsem jedinečný a neopakovatelný se svou láskou nebo bolestí? A to, co zapisuji svým životem, je jenom čmáranice – nebo součást textu čitelného ve svém celku?“

Láska v mnoha podobách, mužská dvornost i osobní čest jsou hybnými silami jeho **komedií**, z nichž nejhranější byly u nás *Dáma skřítek* a *Chudřas ať má za ušima*.

V **dramatech** Calderón prokazuje vášnivě zaujetí pro mravnost a čest, činy jím vytvořených postav jsou zákonitým výrazem jejich povah a jejich osudy nabývají smyslu duchovního. U nás v Čechách se hrál nejvíce *Soudce zalamejský*.

Alegorické, náboženské hry měly především výchovné poslání – proměnit duši člověka. Smyslem byla propagace křesťanské morálky a výklad partií Písma.

Život je sen patří do okruhu **filozofických dramát**, dotýkajících se základních témat smyslu života. Patří sem také *Zázračný mág* (1637), kde autor přináší faustovskou legendu o smyslu prohlédnutí a mravního dozrání.

Život je sen, své nejslavnější dílo, napsal Calderón v roce 1635. V chaosu, zmatku a morální pokleslosti doby hledá Calderón řád. S tím souvisí zejména otázky týkající se moci. V čem je její ošidnost, čím člověka láká a čím deformuje, jaké nebezpečí nastoluje.

S nevšední básnickou silou tady Calderón zobrazuje nelehkou životní pouť prince Segismunda, jež vlastní královský otec drží od narození ve vězení ze strachu z kruté věštby. Krajní ponížení vystřídá vrcholné postavení u dvora. Osudové zvraty vyvolávají u hlavního hrdiny nejen extrémní pocity, ale i pochybnosti o hranici mezi životem a snem.

V této hře si Calderón položil klíčovou otázku, do jaké míry má člověk sílu řídit svůj vlastní osud. Byl přesvědčen, že neexistuje „vyšší“ božské předurčení, ale za své činy je odpovědný člověk sám. V jeho moci je přetvářet sebe sama, i kdyby cesta k prohlédnutí a pokorné úctě

k hodnotám byla sebebolestnější. Nejen hlavní hrdina, ale dílčím způsobem i ostatní postavy prožívají vnitřní svár mezi láskou a nenávistí, sobectvím a velkorysostí, anarchií a pokorou, touhou po pomstě a odpuštěním.

Calderon byl především dramatický básník – tedy člověk hledající, zaujatý, stržený lidskými osudy, jejich nevypočitatelností a tajemstvím. Proto působí jeho drama neučesaně a provokativně. Teatrolog František Götz kdysi napsal: *„I když Calderon vyrůstá ze základny myšlenkové, dává jí vášně přímo mystickou. Jeho logika je tvrdá a jasná, a přece jen dosahuje až k oblasti tajemství. Čím fantastičtěji se tu rozpaluje rozum, tím mocněji tryská i citový vznět, až dosahuje bodu, kdy idea, vášně symbol a víra splývají v jeden velký pocit zázraku lidskosti.“*

Básnická hra Život je sen měla v Čechách premiéru na scéně Prozatímního divadla v květnu 1869. V Plzni se hrála naposledy v roce 1944.

Marie Caltová